Birkaç yıl önce böyle bir projem olduğundan söz etmiştim. O zaman kafam bu günkü kadar açık değildi. Proje çok büyüktü ve nasıl yapılabileceği konusunda belirgin bir fikrim yoktu.

Şunu biliyordum: büyük projelerin çalışılabilmesi için önce bu tarihin önemli özelliklerinin belirlenmesi gerekir. Bu tarihin daha ayrıntılı çalışılmasını ise bu özelliklerin genişletilmesi çerçevesinde yaparsınız.

Şu belirlemeler yapılabilirdi:

Birincisi; sosyalizmin 20. yüzyıl tarihi, iktidar tarihidir. Sosyalistler geniş bir coğrafyada burjuvazinin iktidarını devirebilmişler ve alternatif bir düzen kurabilmişlerdi. Bu düzen uzun ömürlü olmadı.

İkincisi; sosyalizmin iktidar tarihi, yüzyılın başında ve sonunda komünistlerin kitle halinde burjuvazinin saflarına geçmesiyle karakterize olur.

Birinci Dünya Savaşı'nda zamanın en büyük sosyal demokrat partisi Almanya SPD'si (komünistler o yıllarda kendilerine sosyal demokrat derdi) ve benzeri başka partiler savaşta kendi burjuvazilerini desteklediler. Bolşevikler ve başka ülkelerden birlikte davrananlar küçük bir azınlıktı.

1989-1991'de ne olduğunu biliyorsunuz. Sosyalist iktidarlar önemli bir direnmeyle karşılaşmadan yıkıldı. Anlatılacak olan bu iki büyük "geçiş" arasındaki dönemdir.

Başka bir deyişle bu "geçiş"lere nasıl gelindi?

1917-1991 arasındaki 74 yılın en önemli bölümünü 1960'lı yıllar oluşturur. Reel sosyalizm dünya sistemiydi, yaygınlık ve prestijinin zirvesindeydi. O yıllarda 25-30 yıl sonrasındaki çöküşü görebilmek çok zordu.

Bu tarihin çalışılmasında kendi açımdan tamamlanması gereken eksikler şunlardır:

Öncelikle Almanya SPD'sinin aldığı tutum Almanya'nın o dönem tarihi incelenerek ortaya konulmalıdır. Lenin'in bu konudaki saptaması büyük eksikler içerir. Burjuvazi sendikaları ve Meclis'teki en büyük gruba sahip sosyal demokratları satın almış! Sendikalar ve SPD milletvekilleri koşarak savaşa giden işçilerin eğilimini onaylamıştı; onların tutumu sebep değil sonuçtu.

Burada belirleyici olan milliyetçiliktir. Sosyalizm için her zaman büyük sorun olmuş milliyetçilik.

Bu dönemin daha iyi öğrenilmesi gerekiyor.

Reel sosyalizmin iktidar tarihinde en önemli on yıl 1960'lardır. Bu dönemi epeyce çalıştım ve hakkında bir de kitap yazdım: **68'den ne kaldı?**

Bu dönemin reel sosyalizm için iki önemli özelliği vardır:

Birincisi; sosyalist ülkelerde "nasıl devam etmeliyiz, böyle devam edemeyiz" tartışmasıdır. Bu tartışmanın bir bölümünü **1989 Berlin Duvarı** kitabında inceledim. (Kitap www.enginerkinerkitaplar.blogspot.com da pdf olarak bulunabilir)

Ardından **Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat** kitabında bu tartışmayı daha geniş olarak inceleyebildim. Che de tartışmanın taraflarından birisidir. Denilebilir ki, 1960'lı yıllarda iki kişi;

Che ve Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nden Fritz Behrens "böyle devam edilirse çökükeceğini" görmüştü.

İkincisi; küresel 1968'dir. Bu konu eskiden beri ilgimi çeker ama biraz daha çalışmam gerekiyor. Dünya çapında değişik bileşenleri olan 68, komünist partilerinin çok az yer aldığı kapitalizm ve reel sosyalizm karşıtı bir harekettir. Komünist partileri dünya ölçeğinde toplumsal değişimde, kapitalizme karşı mücadelede inisiyatifi kaybettiler.

1959'da gerçekleşen Küba devrimi tarihin komünist partisinin önderlik etmediği ilk sosyalist devrimidir. Latin Amerika ülkelerindeki gerilla hareketleri, Batı Almanya'da dünyanın en büyük çevreci partisinin doğmasına yol açan 68 hareketi (başka sonuçları da vardı), Fransa ve İtalya'da öğrenci eylemleriyle birleşen işçi grevleri; Polonya, Yugoslavya ve Çekoslovakya'da kurulu düzeni sorgulayan ve farklı bir sosyalizm isteyen hareketler… Çekoslovakya dışında hiç birisinde komünist partileri yoktur hatta rakiptirler.

Eksik olduğum bir başka konu, Çin. Çin Kültür Devrimi bir çeşit Çin 68'i sayılabilir. Bu ülkenin devrim sonrası (1949 sonrası) döneminin incelenmesi önemlidir çünkü Deng Xiaoping'in isminde simgelenen reformların kaynağı Çin Kültür Devrimi'ndedir. Tarım komünlerinin dağıtılmasıyla başlayan bu reformlar tabanda büyük destek bulmuştur.

Tıpkı Hruşcov'un 1956'daki 20. Kongre konuşması gibi… Bu Marksistler bazen ne kadar basitleşiyorlar? Bir bölüm insan darbe yapıp iktidarı ele geçirmiş, sosyalizmi geriye döndürmüş! Hem de 1917 sonrasında 39 yıllık iktidarın ardından… Ya da Deng Xiaping ve çevresinin Çin'de yaptığı gibi…

Bir başka önemli süreç konusunda yeterince bilgim bulunuyor: sosyalist ülkelerde burjuvazinin komünist partilerinden çıkması ya da ikinci "geçiş"e nasıl gelindiği. Önümüzdeki yıl Bulgaristan ve bir oranda Romanya özelinde bu süreci inceleyen bir kitap yayınlanacak…

Komünistler aralarındaki çatışmalar ne olursa olsun 20. yüzyılda büyük iş yaptılar; ama çıktıkları yerde kalamadılar. Kapitalizme alternatif bir düzenin sürekliliğini sağlayamadılar.

20. yüzyıl pratiğinin ışığında marksist sosyalizm teorisinde değişmesi gereken yanları da **Gelec eğe Dönüş**
kitabında incelemiştim.

Bu alanda teoriler geniş bilgi temelinde kurulur. Selahattin Demirtaş'ın "çok sayıda politikacının okuduğundan fazla kitap yazdım" dediği gibi, bu büyük tarihin önemli duraklarının iyi çalışılması gerekir. Bir şeyler öğrenip buradan hareketle çıkarsamalar temelinde bütünsel tarih değerlendirmesi yapılamaz.

Bu konuda Türkçede çok az kaynak bulunuyor. Sol yayınevleri bilinçli olarak İngilizce ve Almancadaki –başka dillerde de vardır- çok sayıda yapıtı çevirmiyorlar. Demirel'in dediği gibi, "Meseleleri mesele yapmazsanız mesele kalmaz".

Ama öyle olmuyor işte…

Sonuç olarak artık bu tarihe bütün olarak bakabilecek duruma geldim diyebilirim. Belirttiğim gibi eksikler az değil ama nelerin öğrenilmesi gerektiğini belirleyebilecek yere geldiyseniz, büyük yol almışsınız demektir.

Böyle bir çalışma ne zaman sonuçlanır, şu anda fikrim yok…

Somut adımlarla yapmaya devam etmek gerekir…